

procesu proglašeni žrtvama. Dok je 1986. Historikerstreit potresao i podelio nemačku nauku i javnost, 1996 stvoren je gotovo monolitan jedinstven front protiv neprijatelja koji je stigao izvana. Na čelu fronta bili su liberali čiju je zamisao o kontinuitetu nemačkog civilnog društva Goldhagen poremetio. Habermas je podelu stručnjaka prema Goldhagenu objašnjavao kao podelu između onih koji slom civilizacije radije tumače kao prirodni gotovo nužni događaj, koji se ne da objasniti okolnostima, i onih koji pozivaju aktere na odgovornost i to ne samo Hitlera i njegovu kliku. Goldhagen je holokaust repersonalizovao i to ne imenujući manjinu nego centar nemačkog društva. Uz to, ugrozio je i levičarski mit o antifašističkom proletarijatu, a u potpunosti ignorisao marksistička objašnjenja fašizma. Ipak njegova knjiga ne može se uklopiti ni u antikomunističku struju teorija o totalitarizmu. Otuda podeljenost leve prema Goldhagenu i nejedinstvena levičarska odbrana Goldhagena od desnice. Marburški politikolog Rajnhard Kinl je antisemitizam odredio kao podređeni segment fašističke ideologije, a pojam uništenja rezervisao je za drugu grupu: trebalo je pre svega uništiti levicu, za koju su građeni konclogori i pripremiti se za osvajajući rat. Još tridesetih godina nemački komunisti su poricali primarni rasistički karakter Trećeg Rajha tvrdeći da nije antisemitizam nego su profit i Kadavergehorsam (slepa poslušnost) bili programi poluga ekspanzije kapitala i fašističkog terora. Kapital, birokratija i najveći deo fašističke partije su odgovorni za rat. Na tom savezu počivala je i mašinerija unutrašnjeg terora, a ne na dobrovoljnosti običnog Nemca. U novoj epohalnoj situaciji krajem 20. veka ovo gledište iznova je oživljeno u raspravi oko Goldhagena, ali mu je uticaj opao ne zbog umanjene teorijske prodornosti već zbog sloma evropskog socijalizma. Izmena epohalne svesti tražila je i novo tumačenje fašizma.

U novoj raspravi oko fašizma koju je provocirao Goldhagen žestinu sukobu nisu davali klasni nego nacionalni motivi. Poremećena je zahuktala nemačka normalizacija fašizma začeta otvoreno još u Historikerstreit. Polemička i osećanjima opterećena debata oko Goldhagena u Nemačkoj bila je, s jedne strane, uslovljena prirodom nemačkih zločina, a, s druge, piščevom arogancijom i odbijanjem, u početku gotovo svih prigovora.

Šnajderov prikaz debate odmeren je i diferenciran (Schneider 1998). Dva su talasa debate u Nemačkoj: od aprila 1996. do juna 1996, i od jeseni 1996 (pojava knjige u Nemačkoj i Goldhagenova turneja po Nemačkoj). U početku kritika je bila spontana i haotična, da bi se već 1997. jasnije ocrtale "linije fronta". Goldhagen je postao simbol "nemačkog samooptuživanja" i "prevladaoca prošlosti" – s druge strane bili su svi koji su nastojali da stave tačku na prošlost i definitivno skinu krivicu sa Nemaca. Raspravu je zaoštrio i arogantan ton Goldhagena prema dotadašnjim istraživanjima fašizma i antisemitizma, a naročito njegova uopštavanja i paušalne ocene, kao i okvir tumačenja: teza da je "istrebiljački antisemitizam" još od XIX. v. nacionalni projekat Nemaca, gotovo urođen društvu i pojedincima, zatim uprošćena i jednosmerna argumentacija i olaka upotreba pojmova. Konzervativci su tvrdili da je cilj Goldhagena da mit o žrtvama nemačke sudbinske zajednice projektuje u budućnost. Time Jevreji obnavljaju optužbe, a to je preventivni rat protiv Nemaca.

Drugačije je bilo sa piščevim javnim nastupima u Nemačkoj. Sticao je podršku, a što su ga više napadali rasla mu je popularnost. Bio je u detaljima osporen, ali javno prihvaćen "šarmantni osvetnik", kako ga je nazivao deo štampe. Sa ustrajavanjem na važnosti odgovornosti pojedinačnih ubica, a ne bezličnih sistemskih činilaca (klasa, elita, birokratije)